

tenslotte moest de dichter vakman wezen, een poète, iemand die maken kan wat hij heeft waargenomen. Gansch de wereld moest de dichter daarom kennen, nauwkeurig, zooals een mensch zijn huis kent, of een geleerde zijn vak. Niet echter om die realiteit als zoodanig uit te beelden maar om haar te kunnen ontdoen van alle „toevalligheden”, om haar te kunnen terug brengen tot dien ideëelen toestand, waarvan ze de grillige afschaduwing was en waarheen 's menschen hart altijd een „heimelijken trek” bewaart. Al deze eischen nu golden ook voor den dichter, die historische onderwerpen moest behandelen en — we haasten ons het hier bij te voegen — ook voor den schilder die een geschiedkundig thema uit te beelden had. Er was een principieel verschil tusschen den historicus en den dichter, en niet de feitelijke werkelijkheid, maar de philosophische „waarschijnlijkheid” was het doel van den laatsten.

Wat nu ons voorbeeld aangaat: in historicis was de traditioneele held Bato als dichterlijke „waarschijnlijkheid” verre te verkiezen boven de historisch juistere horde naamloozen die uit Hessenland den Rijn waren afgezakt.

Het is geen toeval, dat in het hier besproken tijdvak vrijwel alle letterkundige producten van ernstige strekking een vorst tot hoofdpersoon hebben. De vorst is in zijn geïdealiseerde gestalte de eenige vorm, waarin men „den mensch” waardig meende te kunnen uitbeelden.

Zoo kon het geschieden, dat toen de historiographie den heros eponymus uit haar arsenaal verwijderde, hij door de poëtik als onmisbaar requisiet werd aanvaard.

Er was nog een andere reden, waarom de legendarische stamvader in de Renaissance een steeds weer terugkeerend thema is gebleven. Zooals men op alle gebied bewust de voorbeelden van Griekenland en Rome navolgde, zoo wilde elk land zich op zijn nationaal epos, op zijn Ilias of liever nog, zich op zijn Æneis kunnen beroemen.

Wat we hierboven als twee afzonderlijke oorzaken hebben aangeduid: de beteekenis van „den held” in 't algemeen en de eerbied voor 't klassieke voorbeeld, was in werkelijkheid bovendien onscheidbaar verbonden, sedert Petrarca Æneas als den sommo uomo had herkend — een term, die men van het ons thans zooveel gemeenzamer begrip Uebermensch niet ver genoeg verwijderd kan houden!

Volgens het boek Daniël zal het rijk van den Antichrist volgen op de vierde wereldmonarchie; en daar de middeleeuwsche geschiedbeschouwing dat rangcijfer aan het Romeinsche imperium toekende, haastte men zich de vorstendommen van zijn eigen dagen te verklaren als de directe voortzetting van het machtige rijk; of om het op middeleeuwsche wijze uit te drukken: men noemde de West-Europeesche vorstengeslachten directe nazaten van Æneas, den grondlegger van het Romeinsche rijk.